

**Eco-effects
Woongebouw
Ambachtsgaarde
te Den Haag**

**Opdrachtgever
Gemeente Den Haag
Directie Projectmanagement**

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

Milieu consultancy
Watermanagement
Ruimtelijke ordening

**Eco-effectscan
Woongebouw
Ambachtsgaarde
te Den Haag**

■
Aqua-Terra Nova BV

Zuidweg 79
2671 MP Naaldwijk
telefoon 0174 – 625246
fax 0174 – 629744
www.aquaterranova.nl
■

**Opdrachtgever
Gemeente Den Haag
Directie Projectmanagement**

Datum: 26 juli 2011
Rapportnr: 211129/AQT 301a FF/CG
Status: definitieve rapportage

COLOFON

Titel : *Eco-effectscan Woongebouw Ambachtsgaarde te Den Haag*

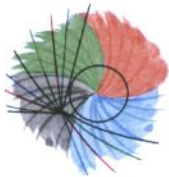
Opdrachtgever : *Gemeente Den Haag, Directie Projectmanagement*

Projectteam

Projectmanager : dhr. ing. A.P. Wubben
Contactpersoon : dhr. M.H.M. Groenewegen MSc.
Auteur : mw. C.E. van der Graaf MSc.

Kwaliteitsborging : dhr. M.H.M. Groenewegen MSc.

Projectnummer : **211129**

Aqua-Terra Nova is lid van het Netwerk Groene Bureaus, de branche organisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging van groene adviesbureaus.

Datum vrijgave	Status	Goedkeuring projectmanager	Goedkeuring kwaliteitsborger
26 juli 2011	Definitief		

© 2011 Aqua-Terra Nova B.V.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	2
1.1	Aanleiding	2
1.2	Doelstelling	2
1.3	Methode en werkwijze	2
1.4	Leeswijzer	3
2	PROJECTGEBIED	4
2.1	Beschrijving project.....	4
2.2	Beschrijving projectgebied.....	4
3	RESULTATEN ECO-EFFECTSCAN	6
3.1	Beschermde natuurgebieden.....	6
3.2	Gemeentelijk natuurbeleid.....	6
3.3	Beschermde wilde planten.....	6
3.4	Beschermde vogels	6
3.5	Beschermde zoogdieren	7
3.6	Beschermde amfibieën en reptielen	8
3.7	Beschermde vissen.....	8
3.8	Overige beschermde soorten	8
4	CONCLUSIES.....	9
4.1	Inleiding	9
4.2	Beschermde natuurgebieden.....	9
4.3	Gemeentelijk natuurbeleid.....	9
4.4	Beschermde soorten	9
4.5	Vervolgprocedure	9
5	BRONVERMELDING	10
BIJLAGE 1	WETTELIJK KADER EN BELEIDSKADER	11
BIJLAGE 2	PROJECTGEBIED.....	14
BIJLAGE 3	INVENTARISATIELIJST	15
BIJLAGE 4	ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR	17
BIJLAGE 5	STEDELIJKE GROENE HOOFDSTRUCTUUR DEN HAAG	18

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In de wijk Vrederust aan de Ambachtsgaarde te Den Haag wordt een multifunctioneel woongebouw van acht bouwlagen ontwikkeld. Het projectgebied heeft een oppervlak van ca. 1.112 m². Momenteel bestaat het projectgebied uit een plein grenzend aan winkels. Voor het gebied Vrederust wordt een (conserverend) bestemmingsplan opgesteld. De afdeling Project Management onderzoekt of de beoogde ontwikkeling in het bestemmingsplan kan worden opgenomen. Voor dit project dienen onder andere de gevolgen van de ruimtelijke ingrepen op de aanwezige flora en fauna te worden weergegeven. In dit kader is de onderhavige Eco-effectscan door Aqua-Terra Nova BV in opdracht van Gemeente Den Haag, Directie Projectmanagement uitgevoerd.

1.2 Doelstelling

De Eco-effectscan heeft als doel te inventariseren of het project in strijd zou kunnen zijn met de natuurwetgeving. Deze natuurwetgeving betreft de:

- Flora- en faunawet voor beschermde soorten.
- Natuurbeschermingswet voor beschermde natuurgebieden.
- Nota Ruimte voor het planologisch veiligstellen van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) via de Wet Ruimtelijke Ordening.

Een samenvatting van de natuurwetgeving en het beleid omtrent de EHS staat in Bijlage 1.

1.3 Methode en werkwijze

De Eco-effectscan is een risicoanalyse welke bestaat uit 4 stappen:

Stap 1: Inventarisatie activiteiten

Als eerste wordt beschreven welke activiteiten in het projectgebied zijn voorgenomen aan de hand van door de opdrachtgever verstrekte informatie. Dit vormt de basis van de risicoanalyse.

Stap 2: Toetsing aan beschermde natuurgebieden

Met behulp van kaartmateriaal en informatie van gebiedsbeherende organisaties wordt geïnterviewd welke beschermde natuurgebieden er in een straal van ca. 1 km rond het projectgebied liggen. Aan de hand van de activiteiten wordt getoetst of het project effect kan hebben op doelstellingen van beschermde natuurgebieden. In gebieden die volgens de Natuurbeschermingswet beschermd worden zijn dit de *instandhoudingsdoelstellingen* en in EHS-gebieden de *wezenlijke kenmerken en waarden*. Hierbij wordt rekening gehouden met de externe werking van de wetgeving.

De toetsing leidt tot één van de volgende adviezen:

1. Het project heeft geen effect op beschermde natuurgebieden.
2. Een nadere toetsing is nodig. Voor gebieden die beschermd worden volgens de Natuurbeschermingswet is dit de zogenaamde 'verstoring-verslechteringstoets' of 'Passende beoordeling' en voor EHS-gebieden is dit de 'Nee tenzij'-toets.

Stap 3: Inventarisatie beschermde soorten

Tijdens een locatiebezoek worden de biotopen geïnterviewd en worden de waargenomen planten, dieren en hun sporen genoteerd. De resultaten worden onderbouwd met een literatuurstudie aan de hand van verspreidingsatlassen, naslagwerken en lokale waarnemingen. Hieruit wordt geconcludeerd welke beschermde dieren- en plantensoorten in het projectgebied aanwezig zijn of kunnen zijn. Soorten waarvan het projectgebied ruim buiten het natuurlijk verspreidingsgebied ligt worden niet nader behandeld en dit geldt ook voor soorten waarvoor projectgebied overduidelijk geen geschikte biotoop vormt. Van de (potentieel) aanwezige beschermde soorten wordt vervolgens de functionaliteit van het projectgebied beoordeeld.

Stap 4: Toetsing aan beschermde soorten

Per beschermde soort(groep) worden de effecten van de activiteiten getoetst aan de artikelen 8 t/m 13 uit de Flora- en faunawet (zie bijlage 1). Getoetst wordt of het project een effect heeft op de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soort en of de gunstige staat van instandhouding in het geding komt.

Indien het project negatieve effecten heeft, kan het volgende advies worden opgesteld:

1. Met eenvoudige maatregelen is overtreding van de wet te voorkomen.

2. Nader onderzoek naar een beschermde soort(groep) of de te treffen maatregelen is nodig.
3. Ontheffing is nodig en er dienen maatregelen getroffen te worden.

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden het project en het projectgebied beschreven. De resultaten van de inventarisatie en de te verwachten effecten worden in hoofdstuk 3 beschreven. Tevens wordt hier aangegeven welke maatregelen wenselijk of noodzakelijk zijn om eventuele negatieve gevolgen te minimaliseren. Uiteindelijk worden in hoofdstuk 4 de conclusies en in hoofdstuk 5 de aanbevelingen gegeven. Bronvermeldingen zijn in de tekst met een nummer aangegeven, wat naar het desbetreffende nummer in de bronnenlijst (laatste hoofdstuk) verwijst. Tot slot volgen de bijlagen. In de bijlagen wordt de natuurwetgeving toegelicht en zijn kaarten van het kilometerhok en situatieschetsen van het project opgenomen. Daarnaast is er een inventarisatielijst opgenomen met de resultaten van het locatiebezoek en de literatuurstudie.

In dit onderzoek is op een adequate en zorgvuldige wijze getracht om een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de potentieel aanwezige beschermde planten en diersoorten en om alle effecten in beeld te brengen die het project op deze soorten kan hebben. Niettemin kunnen aan dit onderzoek geen rechten worden ontleend. Indien in de loop van het proces blijkt dat er andere dan de genoemde beschermde soorten in het projectgebied voorkomen of andere dan de genoemde effecten aan de orde komen, zullen hiertoe adequate maatregelen moeten worden genomen.

2 PROJECTGEBIED

2.1 Beschrijving project

Deze projectomschrijving is opgesteld aan de hand van plattegronden, ontwerptekeningen en de mondeling door de opdrachtgever verstrekte informatie. Een weergave van de bestaande en de beoogde nieuwe situatie is in bijlage 2 opgenomen.

Het project betreft volgens de Flora- en faunawet een ruimtelijke inrichting. In het projectgebied wordt een multifunctioneel woongebouw van acht bouwlagen ontwikkeld. Hiertoe worden de vegetatie van het openbaar groen en de speeltoestellen verwijderd. Hierbij is sprake van een functieverandering van openbaar groen / speelplaats naar woningen op een tweelaagse plint met voorzieningen. Voor het gebied Vrederust wordt een (conserverend) bestemmingsplan opgesteld. De afdeling Project Management onderzoekt of de beoogde ontwikkeling in het bestemmingsplan kan worden opgenomen.

Tijdens de uitvoering van het bouwrijp maken kunnen de volgende activiteiten worden benoemd:

- Evt. kappen ca. 5 bomen (es en linde)
- Verwijderen speeltoestellen
- Verwijderen rubberen mat en vegetatie
- Vergraven gehele projectgebied t.b.v. het bouwrijp maken

Tijdens de uitvoering van de nieuwbouw kunnen de volgende activiteiten worden benoemd:

- Bouwen multifunctioneel woongebouw
- Inrichting buitenterrein

Deze activiteiten vormen de basis van de Eco-effectscan.

2.2 Beschrijving projectgebied

2.2.1 Ligging van het projectgebied

Het projectgebied ligt aan de Ambachtsgaarde in de bebouwde kern van Den Haag te Zuid-Holland (zie bijlage 2). Het projectgebied ligt in de wijk Vredenburg.

Het projectgebied wordt omsloten door wegen en bebouwing. Op ca. 15 meter is een watergang gelegen. De watergang is aan de Ambachtsgaarde, Gravinnendreef en De Gaarde gelegen. Van noordwest naar het oosten grenst het projectgebied aan de weg Ambachtsgaarde. In het zuidwesten grenst het projectgebied aan een parkeerplaats en in het zuidoosten en noordoosten aan bebouwing. Langs de Ambachtsgaarde aan de oostzijde is op het trottoir een bomenrij van es en linde aanwezig.

2.2.2 Beschrijving huidige situatie

Het projectgebied heeft een oppervlak van ca. 1.112 m² en bestaat vrijwel geheel uit onverhard terrein. Het bestaat uit de volgende onderdelen (zie bijlage 2):

Verhard / bebouwing

1. Speeltuin: rubberen mat met speeltoestellen.
2. Parkeerplaatsen (buiten projectgebied): voor winkelgalerij met klinkerbestrating.

Onverhard / groen

3. Openbaar groen: pionier-grasvegetatie met speeltoestellen (trein) met algemeen voorkomende soorten zoals Canadese fijnstraal, duizendblad, cichorei en smalle weegbree.
4. Watergang Ambachtsgaarde (buiten projectgebied): beschoeide watergang met intensief beheerde grasoevers en solitaire bomen.
5. Bomenrij Ambachtsgaarde (buiten projectgebied): bomen (es/linde) op het trottoir.

Foto 1: overzicht projectgebied

Foto 2: winkelgalerij grenzend aan projectgebied

Foto 3: bomenrij grenzend aan projectgebied

Foto 4: watergang Ambachtsgaarde

3 RESULTATEN ECO-EFFECTSCAN

3.1 Beschermde natuurgebieden

3.1.1 Aanwezige natuurgebieden

Een kaart met de omliggende natuurgebieden staat in bijlage 4. Het projectgebied ligt niet in of grenst niet aan een beschermd natuurgebied of ecologische verbindingzone. De dichtstbijzijnde beschermde natuurgebieden liggen op een afstand van meer dan een kilometer afstand.

3.1.2 Toetsing beschermde natuurgebieden

Het project ligt buiten de invloedssfeer van beschermde natuurgebieden of ecologische verbindingzones. Een nadere toetsing aan de Natuurbeschermingswet of de Ecologische Hoofdstructuur is niet nodig.

3.2 Gemeentelijk natuurbeleid

3.2.1 Natuurbeleid

Het projectgebied is tussen twee ecologische verbindingzones uit de Stedelijke Groene Hoofdstructuur⁽²⁰⁾ van Den Haag gelegen; namelijk de 'Groene assen in Den Haag Zuidwest' en de 'Erasmuszone'. Een kaart met de Stedelijke Groene Hoofdstructuur staat in bijlage 5.

De Groene Assen worden gevormd door de groenzones rondom de sportvelden en volkstuinten langs de Melis Stokelaan en de Dedemsvaartweg en de groene randen langs Lozerlaan, Escamplaan en Meppelweg. Deze groene assen zorgen voor een verbinding tussen het Zuiderpark en De Uithof en een verbinding tussen de Erasmuszone en het Florence Nightingale-park.

De Erasmuszone is een langgerekte groene strook met een watergang langs de Erasmusweg, tussen de Lozerlaan en station Moerwijk. Het is een verbinding tussen de grote groengebieden De Uithof en de Rijswijkse Voorden.

Het projectgebied maakt geen onderdeel uit van deze of ecologische schakels.

3.2.2 Effecten

Het realiseren van een multifunctioneel woongebouw in het openbaar groen heeft geen effect op het oppervlak of de kwaliteit van één van de ecologische verbindingzones.

3.2.3 Toetsing gemeentelijk natuurbeleid

Het project ligt buiten de invloedssfeer van gemeentelijke beschermde natuurwaarden of ecologische verbindingzones. Een nadere toetsing aan het gemeentelijk natuurbeleid is niet nodig.

3.3 Beschermde wilde planten

3.3.1 Aanwezige soorten

De resultaten van de inventarisatie en de literatuurstudie staan in bijlage 3. In Loosduinen en Leyenburg zijn 7 beschermde wilde planten waargenomen⁽¹⁰⁾. Door het ontbreken van (kade)muren vormt het projectgebied geen geschikte standplaats voor muurplanten. Tijdens het locatiebezoek zijn geen beschermde wilde planten waargenomen. De aanwezige pioniervegetatie vormt geen geschikte standplaats voor beschermde wilde planten.

3.3.2 Effecten en maatregelen

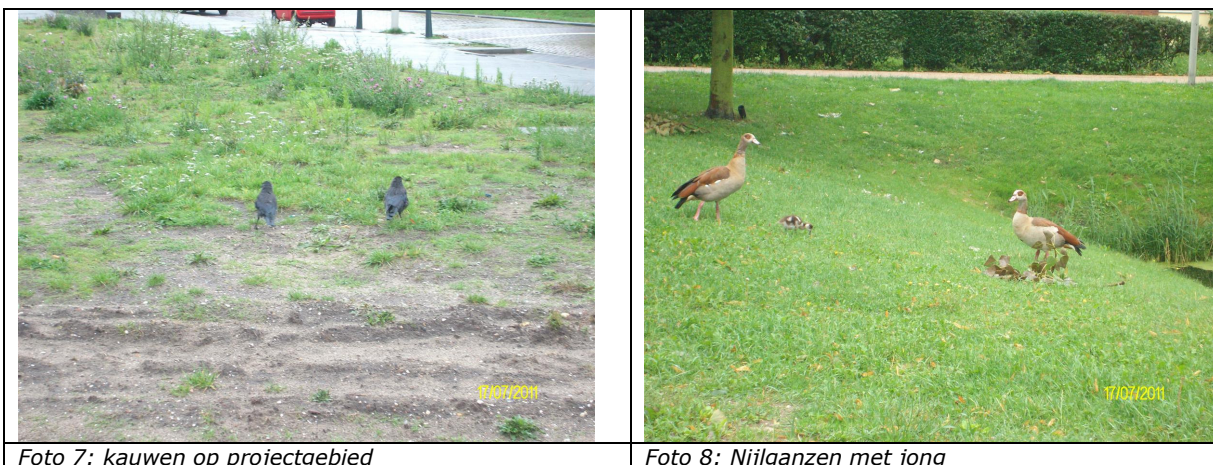
Effecten en maatregelen zijn niet aan de orde, omdat in het projectgebied geen beschermde soorten worden verwacht.

3.4 Beschermde vogels

3.4.1 Aanwezige soorten

De resultaten van de inventarisatie en de literatuurstudie staan in bijlage 3. In Loosduinen en Leyenburg zijn 6 vogelsoorten waargenomen, waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (cat 1 t/m 4) en 6 vogelsoorten, waarvan de nesten alleen in specifieke gevallen jaarrond beschermd zijn (cat 5). Van geen van deze soorten vormt het projectgebied een geschikte nestlocatie door het ontbreken van nestgelegenheden in hoge bomen of gebouwen.

Het projectgebied is weinig geschikt als nestgelegenheid voor vogels door het ontbreken van schuilplaatsen in struweel of bomen en de ligging in een storingsgevoelige omgeving aan een parkeerplaats.

In de watergang aan de Ambachtsgaarde zijn tijdens het locatiebezoek geschikte nestlocaties voor meerkoeten waargenomen en op de grasoevers is een paartje nijlganzen met jongen waargenomen. De watergang aan de Ambachtsgaarde vormt geen geschikte nestgelegenheid voor andere watervogels dan meerkoet, door het ontbreken van oevervegetatie en schuilplaatsen. Tijdens het locatiebezoek zijn geen (oude) vogelnesten of boomholtes in de bomen aan de Ambachtsgaarde aangetroffen. De bomen zijn te dun voor boomholtes.

3.4.2 Effecten

Verwacht wordt dat de bouwwerkzaamheden niet verstorend zijn voor vogels die in de omgeving van het projectgebied broeden, gezien de bestaande verstoring van verkeer en omwonenden.

3.4.3 Maatregelen

Alle inheemse vogelsoorten zijn beschermd in de Flora- en faunawet en mogen tijdens het broeden niet gestoord worden. De meeste vogels broeden in de periode van 15 maart t/m 15 juli. Aangezien het projectgebied ongeschikt is als nestgelegenheid van vogels en verwacht wordt dat vogels die potentieel in de omgeving broeden van de werkzaamheden geen hinder ondervinden, is het niet nodig om maatregelen te treffen.

3.5 Beschermdе zoogdieren

3.5.1 Aanwezige soorten

De resultaten van de inventarisatie en de literatuurstudie staan in bijlage 3. In Loosduinen zijn egel en mol waargenomen⁽¹⁰⁾. De tuinen van omliggende woningen vormen een geschikt leefgebied voor deze soorten. Het projectgebied is weinig geschikt als leefgebied voor zoogdieren door het ontbreken van schuilplaatsen in struweel of bomen en de ligging in een storingsgevoelige omgeving aan een parkeerplaats.

Tijdens het locatiebezoek zijn geen boomholtes in de bomen aan de Ambachtsgaarde aangetroffen. De bomen zijn hiervoor te dun en te jong.

In Loosduinen en Leyenburg zijn 5 soorten vleermuizen waargenomen⁽¹⁰⁾. Het projectgebied is ongeschikt als verblijfplek voor vleermuizen door het ontbreken van geschikte bomen en gebouwen. Door het ontbreken van een insectenrijke vegetatie vormt het projectgebied ook geen geschikt foerageergebied voor vleermuizen. De watergang en de bomenrij aan de Ambachtsgaarde kunnen een vliegroute voor vleermuizen vormen. De Ambachtsgaarde zal geen essentiële vliegroute vormen, aangezien alternatieve routes over de ecologische verbindingzones (de Groene assen en Erasmuszone) aanwezig zijn.

3.5.2 Effecten

De bouwwerkzaamheden in het projectgebied zijn niet verstorend voor kleine grondgebonden zoogdieren. Deze dieren hebben de mogelijkheid de werkzaamheden te ontvluchten en vaste verblijfplekken worden in het projectgebied niet verwacht.

De verlichting van de bouwplaats kan tijdens de bouw verstorend zijn voor vleermuizen. De vleermuizen hebben de mogelijkheid tijdelijk uit te wijken naar een andere vliegroute. Als gevolg van het project wordt geen vliegroute doorbroken of in kwaliteit aangetast.

3.5.3 Maatregelen

De potentieel aanwezige algemeen voorkomende zoogdieren, zoals muizen, egel en mol vallen onder de vrijstellingsregeling van de Flora- en faunawet, maar de zorgplicht (art. 2) blijft wel van toepassing. Gezien de beperkte negatieve effecten wordt het niet nodig geacht om maatregelen te treffen.

3.6 Beschermde amfibieën en reptielen

3.6.1 Aanwezige soorten

De resultaten van de inventarisatie en de literatuurstudie staan in bijlage 3. In Leyenburg is een watersalamander waargenomen⁽¹⁰⁾. De watergang aan de Ambachtsgaarde vormt een geschikte biotoop voor deze en andere algemeen voorkomende amfibieën. Het projectgebied is ongeschikt als leefgebied voor amfibieën en reptielen door het ontbreken van struweel en oppervlaktewater en de geïsoleerde ligging aan wegen en een parkeerterrein.

3.6.2 Effecten en maatregelen

Effecten en maatregelen zijn niet aan de orde, omdat in het projectgebied geen beschermde soorten worden verwacht.

3.7 Beschermde vissen

Vissen zijn niet aan de orde, omdat in het projectgebied geen oppervlaktewater aanwezig is.

3.8 Overige beschermde soorten

3.8.1 Aanwezige soorten

Binnen deze groep behoren onder andere insecten zoals dag- en nachtvlinders, kevers, sprinkhanen, libellen maar ook andere ongewervelden zoals kreeftachtigen, en weekdieren.

3.8.2 Effecten en maatregelen

Effecten en maatregelen zijn niet aan de orde, omdat in het projectgebied geen beschermde soorten worden verwacht.

4 CONCLUSIES

4.1 Inleiding

Op basis van een locatiebezoek en een literatuurstudie is geïnventariseerd welke beschermde soorten er in het projectgebied aanwezig kunnen zijn en welke beschermde natuurgebieden er in de omgeving van het projectgebied liggen. Aan de hand van de projectbeschrijving is getoetst of het project in strijd is met de natuurwetgeving: de natuurbeschermingswet, EHS-beleid en de Flora- en faunawet. De conclusies van de toetsing worden hieronder weergegeven.

4.2 Beschermde natuurgebieden

Het project ligt buiten de invloedssfeer van beschermde natuurgebieden of ecologische verbindingzones. Een nadere toetsing aan de Natuurbeschermingswet of de Ecologische Hoofdstructuur is niet nodig.

4.3 Gemeentelijk natuurbeleid

Het project ligt buiten de invloedssfeer van gemeentelijke beschermde natuurwaarden of ecologische verbindingzones. Een nadere toetsing aan het gemeentelijk natuurbeleid is niet nodig.

4.4 Beschermde soorten

De onderstaande tabel is een samenvatting van de resultaten uit hoofdstuk 3. In de onderstaande tabel wordt het effect van het project op de functionaliteit van het leefgebied per beschermde soort of soortgroep weergegeven. In de volgende paragraaf worden de eventueel benodigde maatregelen of vervolgacties uitgewerkt.

Tabel 1: Effecten beschermde natuurgebieden

Soort	Wet*	Aanwezig	Effecten op functionaliteit
Wilde planten	FF 1t/m 3	Niet verwacht	n.v.t.
Vogels	FF		
meerkoet	FF	Potentieel	Geen effect op functionaliteit, maatregelen zijn niet nodig
Zoogdieren			
Alg. voorkomende zoogdieren, zoals muizen, egel, konijn, e.d.	FF1	Niet verwacht	n.v.t.
Beschermde zoogdieren	FF2	Niet verwacht	n.v.t.
Ruige dwerg-, water-, rosse vlemuis	FF3, HRIV	Potentieel	Geen effect op functionaliteit, maatregelen zijn niet nodig
Amfibieën	FF 1t/m 3	Niet verwacht	n.v.t.
Vissen	FF 1t/m 3	n.v.t.	n.v.t.
Insecten	FF 1t/m 3	Niet verwacht	n.v.t.

* FF = Flora- en faunawet, tabel 1 t/m 3, categorie 1 t/m 5, HR = Habitatrictlijn, bijlage II of IV

4.5 Vervolprocedure

Voor het project is geen ontheffing van de Flora- en faunawet nodig. Gezien de beperkte negatieve effecten van het project wordt het niet nodig geacht om maatregelen te treffen.

5 BRONVERMELDING

Algemene natuur- en beleidsinformatie

1. 'Flora- en faunawet', Ministerie van LNV, Den Haag, 2002.
2. 'Wijziging Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet', Staatscourant, Den Haag, 2 februari 2005.
3. 'Natuurbeschermingswet 1998', Ministerie van LNV, 1 oktober 2005.
4. 'Handreiking Flora- en faunawet', W.R.M. van Heusden & S.J. Vreugdenhil, Dienst landelijk gebied, oktober 2008.
5. 'Algemene handreiking Natuurbeschermingswet 1998', ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
6. 'Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving', Directie Natuur, Ministerie van LNV, www.minlnv.nl.
7. 'Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijke ingrepen Flora- en faunawet', Dienst Regelingen, Ministerie van LNV, augustus 2009.
8. 'Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep', Dienst Regelingen, Den Haag, september 2009.

Algemene verspreidingsgegevens en verspreidingsatlassen

9. 'Protocol vleermuizen', Vakberaad vleermuizen, Netwerk Groene Bureaus, 5 maart 2010.
10. www.waarneming.nl
11. www.ravon.nl
12. 'De amfibieën en reptielen van Nederland', Creemers, R., Van Delft, J.C.W. RAVON, 2009
13. 'Werkatlas verspreiding zoogdieren in Zuid-Holland 2000-2008', K. Mostert en J. Willemsen, Stichting Zoogdierwerkgroep Zuid-Holland, Delft, december 2008.
14. www.zoogdiervereniging.nl
15. www.sovon.nl
16. www.anemoon.nl

Locatie specifieke informatie en internetpagina's

17. Waarneming Aqua-Terra Nova tijdens het locatiebezoek ten behoeve van deze Eco-effectscan.
18. 'Gedragscode Flora- en faunawet voor de bouw- en ontwikkelsector', Arcadis, Bouwend Nederland en Neprom, juli 2008.
19. www.pzh.nl: informatie over de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur
20. Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008 – 2018, Dienst Stadsbeheer, gemeente Den Haag, 2009.

BIJLAGE 1 WETTELIJK KADER EN BELEIDSKADER

Vogel- en Habitatrichtlijn en Natura 2000

Bij ruimtelijke ontwikkelingen dient met de Europese wetgeving rekening te worden gehouden. Hiervan is met name de Vogel- en Habitatrichtlijn van belang. De Vogelrichtlijn heeft als doel alle in het wild levende vogels en hun leefomgeving, op het grondgebied van de Europese Unie te beschermen en beheren. De Habitatrichtlijn heeft als doel de biologische diversiteit in de Europese Unie in stand te houden. In de richtlijn worden enerzijds aangewezen natuurgebieden beschermd en anderzijds worden aangewezen soorten beschermd. De in deze richtlijn aangewezen beschermde gebieden worden ook wel de Natura 2000 gebieden genoemd. Natura 2000 is een samenhangend netwerk van beschermde natuurgebieden in de Europese Unie. Dit netwerk vormt de basis van het Europese biodiversiteitsbeleid. De Vogel- en Habitatrichtlijn is in de Nederlandse wetgeving opgenomen. De onderdelen over de gebiedsbescherming zijn opgenomen in de Natuurbeschermingswet en de onderdelen over de soortenbescherming zijn opgenomen in de Flora- en faunawet, zoals in de onderstaande paragrafen wordt toegelicht.

Natuurbeschermingswet

De natuurbeschermingswet heeft als doel het beschermen en instandhouden van bijzondere gebieden in Nederland. Deze 'Beschermden Natuurmonumenten' omvatten zowel particuliere als staatseigendommen. Op 1 oktober 2005 zijn ook de beschermde gebieden uit de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn (ook wel Natura 2000 gebieden genoemd) erin opgenomen. Handelingen binnen de beschermde gebieden worden slechts onder strikte voorwaarden toegestaan. Handelingen of activiteiten in of rondom beschermde natuurgebieden, die schadelijk kunnen zijn voor de doelstellingen van het gebied, zijn verboden, tenzij de minister van ELI of de provincie een vergunning heeft verleend. Dit wordt het 'Nee tenzij' principe genoemd. Hierbij dient ook met invloeden van buiten het beschermde natuurgebied rekening te worden gehouden. Dit wordt de 'externe werking' van de Natuurbeschermingswet genoemd. Tot slot dient met de cumulatie van effecten van andere projecten of plannen rekening te worden gehouden.

De instandhoudingsdoelstellingen zijn opgenomen in het doelendocument van het Ministerie van ELI en het aanwijzingsbesluit van het desbetreffende natuurgebied. De instandhoudingsdoelstellingen beschrijven de doelen voor de instandhouding van leefgebieden, natuurlijke habitats en populaties in het wild levende plant- en diersoorten, zoals vereist door de Vogel- en Habitatrichtlijn. Deze natuurwaarden moeten in een gunstige staat van instandhouding gebracht of gehouden worden. Hierbij wordt zowel gedoeld op de kwaliteit van de habitats als de verstoring van aangewezen soorten.

Flora- en faunawet

In 2002 is de nieuwe Flora- en faunawet in werking getreden. Het doel van de Flora- en faunawet is het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten. De Flora- en faunawet geldt voor de aangewezen beschermde soorten in heel Nederland, dus ook buiten de beschermde natuurgebieden. Bij het in stand houden en beschermen van in het wild voorkomende planten- en diersoorten wordt het 'nee, tenzij principe' gehanteerd. Dit betekent dat potentieel schadelijke handelingen per definitie verboden zijn, tenzij er een groot maatschappelijk belang is of er bijzondere omstandigheden zijn. De schadelijke handelingen zijn opgenomen in de onderstaande verbodsbepalingen:

- Art. 8: verbiedt het plukken, verzamelen, afsnijden, uitsteken, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen van beschermde inheemse planten.
- Art. 9: verbiedt het doden, verwonden, vangen, bemachtigen of met het oog daartoe opsporen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 10: verbiedt het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
- Art. 11: verbiedt het beschadigen, vernielen, uithalen, wegnemen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren.
- Art. 12: verbiedt het beschadigen, vernielen en uitnemen van eieren van beschermde dieren.
- Art. 13: verbiedt planten of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, of onder zich te hebben.

Alleen onder strikte voorwaarden zijn afwijkingen van de verbodsbepalingen mogelijk. Hiertoe zal een ontheffing ex. Artikel 75 moeten worden aangevraagd. De doelstelling van de wet is om van de beschermde soorten in Nederland duurzame populaties in stand te houden. Hiertoe dient de 'gunstige staat van instandhouding' van de soort gewaarborgd te worden.

Indien het behoud van de functionaliteit van het leefgebied van beschermde soorten gegarandeerd is, zo nodig door het treffen van mitigerende maatregelen, is er geen sprake van overtreding van de verbodsbepalingen. Indien er hiertoe mitigerende maatregelen nodig zijn, dient aantoonbaar volgens een ecologisch werkprotocol of een goedgekeurde gedragscode gewerkt te worden. Een ontheffing zal dan niet nodig zijn.

Ontheffing artikel 75

Voor de verbodsbepalingen kan een ontheffing worden aangevraagd, indien het project geen negatief effect op de duurzame instandhouding van beschermde soorten heeft en mits het project een bij wet genoemd belang dient. Voor soorten, die beschermd worden in de Vogel- en Habitatrichtlijn, gelden alleen de belangen uit de desbetreffende richtlijn. De beschermde soorten zijn in drie verschillende tabellen opgenomen, namelijk tabel 1, 2 en 3. Vogels vallen buiten deze tabellen en worden in de volgende paragraaf besproken. Voor activiteiten met een negatief effect op soorten uit tabel 3 zal bij ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing nodig zijn. Bij soorten uit tabel 2 kan ook gebruik gemaakt worden van een gedragscode. Soorten uit tabel 1 vallen onder de vrijstellingsregeling, waarvoor een ontheffing niet nodig is. Voor alle (beschermde) soorten geldt daarnaast de algemene Zorgplicht. Jurisprudentie in het kader van de Flora- en faunawet heeft bepaald dat alleen een onderzoek naar de aanwezigheid van die beschermde soorten dient plaats te vinden, als aannemelijk is dat deze soorten in de betreffende omgeving voor kunnen komen.

Vogels

Van alle inheemse vogelsoorten zijn de vaste verblijfplekken gedurende het broedseizoen beschermd. De meeste vogels broeden in de periode 15 maart t/m 15 juli. Voor het broedseizoen geldt echter geen vaste periode, ieder individueel broedgeval is beschermd. Voor het verstoren van broedende vogels wordt in principe geen ontheffing verleend, omdat de verstoring voorkomen kan worden door de activiteiten buiten het broedseizoen uit te voeren. Van ca. 15 vogelsoorten (o.a. spechten, uilen en roofvogels) zijn de nesten jaarrond beschermd. Deze vogelsoorten zijn, in vijf categorieën, in de 'vogellijst' van het Ministerie van ELI opgenomen⁽⁸⁾:

- Cat 1 zijn standsoorten, die het nest jaarrond gebruiken, ook buiten het broedseizoen,
- Cat 2 zijn koloniebroeders, die zeer honkvast zijn aan de nestlocatie,
- Cat 3 zijn vogelsoorten, die zeer honkvast zijn en afhankelijk zijn van bebouwing,
- Cat 4 zijn vogelsoorten, die afhankelijk zijn van nesten van andere vogels omdat de zelf niet in staat zijn om een nest te bouwen,
- Cat 5 zijn vogelsoorten waarvan de nesten alleen jaarrond beschermd zijn, als zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dat rechtvaardigen.

Voor beschadiging of vernietiging van jaarrond beschermde vogelnesten (art. 11) kan alleen ontheffing worden verleend, indien het project een belang uit de Vogelrichtlijn dient.

Gedragscode

In de gedragscode beschrijft een organisatie, hoe tijdens werkzaamheden de schade aan beschermde dieren en planten wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. De gedragscode moet aangeven hoe er in de praktijk "zorgvuldig wordt gehandeld". De gedragscode kan zelf worden opgesteld en ter goedkeuring worden voorgelegd aan de minister van ELI. Indien men aantoonbaar werkt volgens een goedgekeurde gedragscode hoeft men voor activiteiten in het leefgebied van soorten van tabel 2 geen ontheffing aan te vragen. Voor bestendig beheer en onderhoudswerkzaamheden in natuurbeheer, landbouw of bosbouw geldt de gedragscode ook voor soorten uit tabel 3, met uitzondering van de soorten die ook onder Bijlage IV van de Habitatrichtlijn vallen.

Zorgplicht

Bij elk project, op elke locatie en bij elke handeling of activiteit geldt naast de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet bovendien de 'zorgplicht'. Een ieder (van de projectontwikkelaar die achter zijn bureau werkt aan de opzet van een nieuw project tot aan de uitvoerende mensen op de bouwlocatie) dient zó te handelen, of juist handelingen na te laten, dat de in het wild voorkomende dieren- en plantensoorten geen of zo min mogelijk hinder ondervinden.

Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is in het Natuurbeleidsplan geïntroduceerd. In de Nota Ruimte is het beleid van de EHS overgenomen. In de EHS worden grote natuurkerngebieden, via ecologische verbindingzones, onderling tot een samenhangend netwerk verbonden. Dit netwerk bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden, reservaten en natuurontwikkelingsgebieden;
- landbouwgebieden met mogelijkheden voor agrarisch natuurbeheer;
- robuuste verbindingen en grote wateren.

De juridische doorwerking van het rijksbeleid van de EHS wordt, in de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening, met behulp van de AMvB Ruimte geborgd. De provincie draagt zorg voor de realisatie van de EHS. Met de nieuwe Wet Ruimtelijke Ordening (juli 2008) zijn de streekplannen komen te vervallen. Deze worden vervangen door structuurvisies. Gemeentes dienen de EHS en ook de Natura 2000-gebieden en andere beschermde natuurgebieden op te nemen in een bestemmingsplan.

AMvB Ruimte

Over de EHS staat in de toelichting van de AMvB Ruimte het volgende:

De provincie is verantwoordelijk voor de aanwijzing en begrenzing in een verordening van de gebieden die de EHS vormen. De provincie moet in een verordening regels stellen aan bestemmingsplannen in de EHS. Voor de EHS geldt het 'nee, tenzij'-principe: nieuwe activiteiten die de wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur significant aantasten zijn verboden, tenzij sprake is van groot openbaar belang, er geen andere mogelijkheden voor realisatie zijn en de negatieve gevolgen worden beperkt en gecompenseerd. De verordening moet, conform de Spelregels EHS, een regeling over compensatie bevatten die er tenminste voor moet zorgen dat er geen netto verlies aan oppervlakte, samenhang of kwaliteit van de Ecologische Hoofdstructuur optreedt en dat compensatie op de juiste wijze plaatsvindt. De provinciale verordening moet er ook voor zorgen dat de gemeente dit in de toelichting van het bestemmingsplan verantwoordt.

Natuurbeheerplan Zuid-Holland

Het Natuurbeheerplan vormt een belangrijk instrument voor de realisering van het Rijks- en provinciaal natuur- en landschapsbeleid. Het plan geeft specifiek uitvoering aan de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur. De (bestaande en nieuwe) EHS wordt begrensd en de natuurdoelen worden aangegeven. Deze natuurdoelen vormen de invulling van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Het natuurbeheerplan heeft geen bindende richtlijnen voor de burger, het heeft geen planologische consequenties voor bestemmingsplannen of voor bestaande gebruiksmogelijkheden.

BIJLAGE 2 PROJECTGEBIED

Bron: Google-earth

 = projectgebied bestand

BIJLAGE 3 INVENTARISATIELIJST

Datum:	18 juli 2011 9:00 uur
Inventariseerder:	C. van der Graaf
Projectgebied:	Ambachtsgaarde Den Haag
Weer:	bewolkt, regen, windkracht 1-2, 15°C

wilde planten:	wet	Jaar (bron)	Waarneming (locatie)
akkerklokje	FF1	wrn (^10-'11)	Leyenburg
avondkoekoeksbloem	-	ATN(juli '11)	projectgebied
canadese fijnstraal	-	ATN(juli '11)	projectgebied
cichorei	-	ATN(juli '11)	projectgebied
duizendblad	-	ATN(juli '11)	projectgebied
es	-	ATN(juli '11)	projectgebied
gele helmblom	FF1	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
klein glaskruid	FF2	wrn (^10-'11)	Loosduinen
knoopkruid	-	ATN(juli '11)	projectgebied
linde	-	ATN(juli '11)	projectgebied
prachtklokje	FF2	wrn (^10-'11)	Loosduinen
ruig klokje	FF2	wrn (^10-'11)	Loosduinen
smalle weegbree	-	ATN(juli '11)	projectgebied
steenbreekvaren	FF2	wrn (^10-'11)	Leyenburg
tongvaren	FF2	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
vogels:	wet	Bron (jaar)	Waarneming (locatie)
bergeend	FF, RL	wrn (^10-'11)	Leyenburg
blauwe reiger	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
boomklever	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Leyenburg
bosuul	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Leyenburg
bruine kiekendief		wrn (^10-'11)	Leyenburg
buizerd	FF cat 4	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
Canadese gans	FF	ATN (jul '11)	Paar met jong, watergang ambachtsgaarde
ekster	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
gierzwaluw	FF cat 2	wrn (^10-'11)	Loosduinen
grote gele kwikstaart	FF cat 3	wrn (^10-'11)	Loosduinen
grutto	FF, RL	wrn (^10-'11)	Leyenburg
huismus	FF cat 2, RL	wrn (^10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
ijsvogel	FF, VR	wrn (^10-'11)	Loosduinen
kauw	FF	ATN (jul '11)	projectgebied
kramsvogel	FF, RL	wrn (^10-'11)	Leyenburg
slechtvalk	FF cat 3	wrn (^10-'11)	Loosduinen
sperwer	FF cat 4	wrn (^10-'11)	Leyenburg
torenavalk	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Leyenburg
tureluur	FF, RL	wrn (^10-'11)	Leyenburg
zilvermeeuw	FF	ATN (jul '11)	Overvliegend projectgebied
zwarte kraai	FF cat 5	wrn (^10-'11)	Leyenburg

zoogdieren:	wet	Bron (jaar)	Waarneming (locatie)
egel	FF1	wrn ('10-'11)	Loosduinen
mol	FF1	wrn ('10-'11)	Loosduinen
vleermuizen			
gewone dwergvleermuis	FF3, HRIV	wrn ('10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
laatvlieger	FF3, HRIV, RL	wrn ('10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
rosse vleermuis	FF3, HRIV, RL	wrn ('10-'11)	Loosduinen
ruige dwergvleermuis	FF3, HRIV	wrn ('10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
watervleermuis	FF3, HRIV	wrn ('10-'11)	Loosduinen, Leyenburg
amfibie, reptiel:	wet	Bron (jaar)	Waarneming (locatie)
kleine watersalamander	FF1	wrn ('10-'11)	Leyenburg

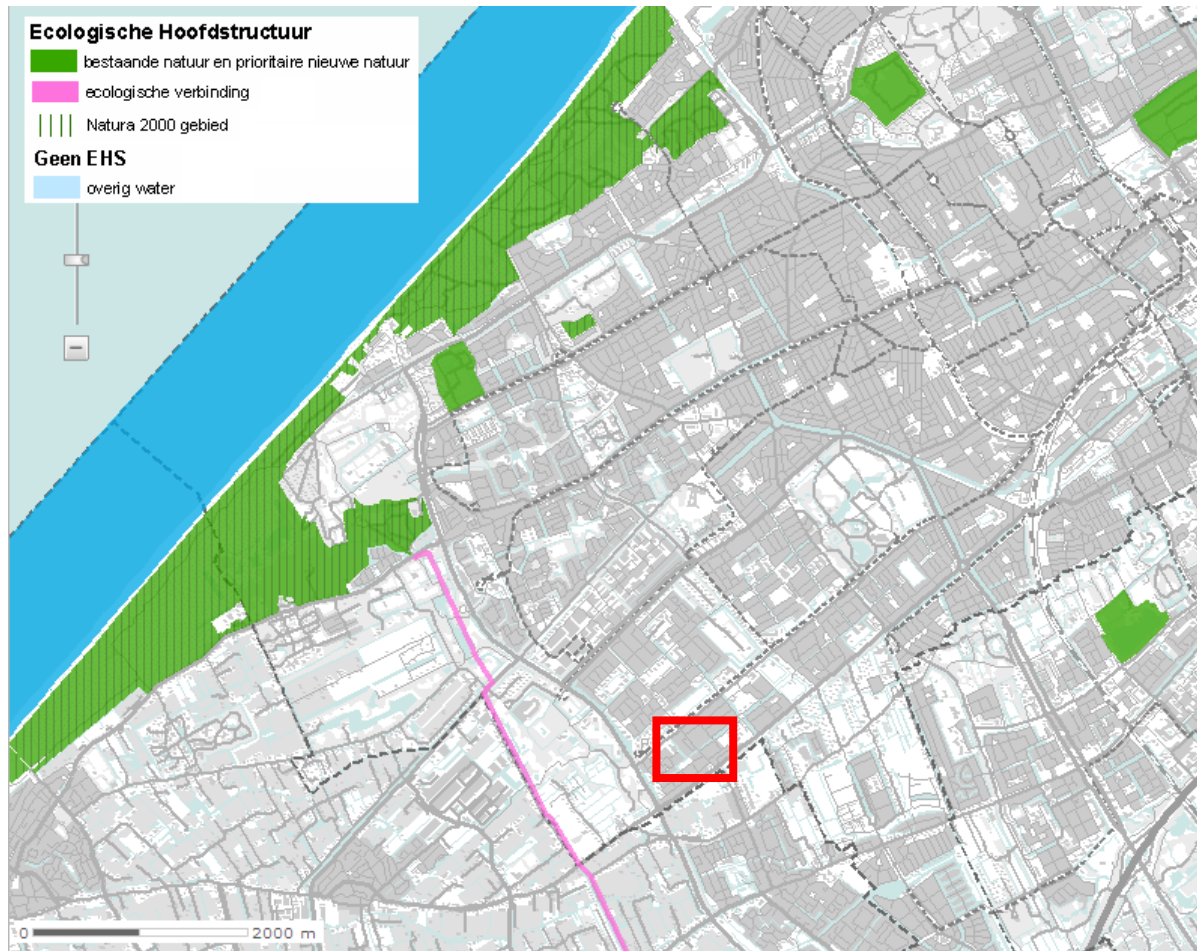
Bron	Omschrijving
ATN	tijdens de locatie-inventarisatie aangetroffen
Potentieel	wanneer het biotoop geschikt wordt geacht en de soort mogelijk hiervan gebruik maakt
wrn	Waarneming door derden van www.waarneming.nl

Afkorting	Wet / norm	Omschrijving
FF	Flora- en faunawet	de soort is beschermd volgens de Flora- en faunawet. Tussen haakjes is de categorie van de nestbescherming van vogels weergegeven. Van cat 1 t/m 4 zijn de nesten jaarrond beschermd (zie bijlage 1).
HR II	Habitatrichtlijn Bijlage II	dieren- en plantensoorten van communautair belang voor de instandhouding waarvan aanwijzing van speciale beschermingszones vereist is.
HR IV	Habitatrichtlijn Bijlage IV	dieren- en plantensoorten van communautair belang die strikt moeten worden beschermd.
VR	Vogelrichtlijn	de soort is beschermd volgens een of meerdere bijlagen van de Vogelrichtlijn.
RL	Rode lijst	De soort staat op een gepubliceerde lijst van in Nederland bedreigde dieren- of plantensoorten; de Rode lijst. Dit is geen wettelijke bescherming.

BIJLAGE 4 ECOLOGISCHE HOOFDSTRUCTUUR

PEHS van http://geo.zuid-holland.nl/geo-loket/kaart_pehs.html⁽¹⁹⁾

 = projectgebied

BIJLAGE 5 STEDELIJKE GROENE HOOFDSTRUCTUUR DEN HAAG

Stedelijke Ecologische Verbindingszones in Den Haag 2008 – 2018⁽²⁰⁾

Groene Assen Zuidwest

Legenda

	Kerngebieden		Nieuwe verbindingzones		Waterlopen
	Kerngebieden in ontwikkeling		Nog te realiseren verbindingzones		Overig bestaand groen
	Verbindingzones		Bomenrij		Gemeentegrens

Erasmuszone

Legenda

	Kerngebieden		Nieuwe verbindingzones		Waterlopen
	Kerngebieden in ontwikkeling		Nog te realiseren verbindingzones		Overig bestaand groen
	Verbindingzones		Bomenrij		Gemeentegrens

 = projectgebied

